

O NEKIM MODELIMA ZA REŠENJE STATUSA KOSOVA I METOHIJE

Sažetak

Rad se odnosi na analizu nekih u dosadašnjoj raspravi iznetih predloga rešenja za status Kosova i Metohije. Među tim mnogobrojnim predlozima jedan broj je onih koji se zasnivaju na već postojećim rešenjima u nekim drugim državama tako da se ona iskoriste kao model za status Kosova i Metohije. U analizi su već postojeća rešenja podeljena na grupu rešenja koja ne sadrže savremeni realno potreban stepen samostalnosti jedne teritorijalno-političke zajednice, na grupu rešenja u vezi s kojima postoje raširene zabune i zablude o njihovoj suštini i na tri rešenja koja, po oceni pisca, imaju kapacitet da budu korišćena kao iskustvo i model – Severna Irska, Hongkong i Makao. Iako ova tri rešenja nisu uporednopravni novitet, nepoznata su široj, naročito laičkoj javnosti, njihova vrednost je izuzetno velika, ne samo zbog potencijalno pozitivnog uticaja na rešenje statusa Kosova i Metohije već i za teoriju ustavnog prava, jer su se odvojila od njenih klasičnih i konvencionalnih postavki zasnovanih na isključivosti i jasnom razgraničenju kategorija.

Ključne reči: Kosovo i Metohija, status, realnost, model, proces.

1. Uvod

Sadržina ovog teksta se odnosi samo na jedan broj rešenje statusa Kosova i Metohije (dalje: KiM), pri čemu će se taj izbor, s obzirom na veliki broj do sada iznetih predloga, zasnivati na dva kriterijuma koji će taj broj, s jedne strane, značajno smanjiti, a, s druge strane, učiniti svrsishodnim – upotrebljivim.

Drugačije rečeno, ovde nećemo analizirati sve do sada iznete predloge nego samo one koji su zbog svoje sadržine danas relevantni – realno upotrebljivi. To ne znači da ostali predlozi nisu ranije, u nekom prethodnom periodu bili realni, ali su ih promenjene okolnosti učinile danas nerealnim. To je očigledno i pre nego što je status KiM postao otvoren, pre 1990. godine, jer je teritorija današnjeg KiM imala različit i često promenljiv teritorijalno-politički status u Srbiji, što je takođe nesporno izražavalo promenljivost realnosti (Marković, 2015, pp. 451-461).

---

* Doktor pravnih nauka, redovni profesor, Poslovni i pravni fakultet, Univerzitet Union Nikola Tesla u Beogradu, e-mail: kutlesicvladan@gmail.com

U sastav Kraljevine Srbije današnji KiM, ulazi delimično 1912. godine, a potpuno 1918. godine i sve do 1946. godine nema nikakav teritorijalno-politički subjektivitet, već je administrativno područje. Od 1946. godine postaje autonomna teritorijalno-politička jedinica u sastavu Srbije, i to prvo kao oblast – do 1963. godine, a od tada kao pokrajina. Za vreme posedovanja autonomnog statusa sadržina te autonomije se drastično promenila, od formalne i centralizovane jedinice (1946–1963), preko uporedno prosečnog statusa (1963–1971), do statusa federalne jedinice, jednake republikama, posle 1971. godine (Marković, 2006, pp. 540-551). Upravo će formalni povratak sa statusa federalne jedinice na uporedno prosečan status autonomne pokrajine 1989. godine biti uzrok otvaranja pitanja statusa KiM, jer je tadašnje i današnje formalno uređenje bilo drastično različito od realnog – stvarnog stanja.

Današnji formalni status KiM je privremeni međunarodni protektorat koji je u sastavu Republike Srbije, na osnovu Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti OUN. Ali faktički, u praksi, to je status odvojene države sa ograničenim suverenitetom i sa nepotpunim priznanjem i statusom u međunarodnim odnosima i organizacijama. Navedeni formalni status KiM je utvrđen kao privremen na godinu dana, ali tako da se automatski nastavlja ako se izričito ne ukine. Taj status je privremen jer se mora okončati postizanjem konačnog rešenja statusa, kakvo god ono bude. To je razlog zašto se vode pregovori, ali to je i razlog zašto se razmatraju različiti predlozi za postizanje tog konačnog rešenja, kad god to bilo.

U ovom tekstu razmatraće se samo ona rešenja i iskustva koja prema svojim osobinama imaju realnost danas, a ne i sva druga rešenja i iskustva poznata u teoriji i istoriji države, ali nisu u skladu sa današnjom realnošću u Srbiji.

Drugi kriterijum u izboru predloga koji će se ovde razmatrati jeste da je reč o rešenjima koja su već primenjena – postojeća u praksi, što znači da su ta rešenja održiva. To znači da se ovde neće razmatrati rešenja koja su samo plod teorijske konstrukcije.

Primenom navedena dva kriterijuma značajno će se suziti broj slučajeva koji će biti razmatrani. Tako, primenom prvog kriterijuma ostaju van ovog razmatranja sva ona rešenja koja predstavljaju modele klasične teritorijalno-političke autonomije u sastavu jedne države, kao što su Olandska ostrva, Farska ostrva, Grenland, Kanarska ostrva, Madeira, Alto Adide (Južni Tirol) i slični (Marković, 2006, pp. 536-540) jer su ti modeli rešenja statusa KiM postupno gubili realnost u Srbiji, u periodu od 1990. do 1999. godine. Ustavom Srbije iz 1990. godine bio je utvrđen položaj KiM i Vojvodine na nivou koji se može oceniti kao prosečan u odnosu na navedena uporedna rešenja. U vezi s tim problem je nastao jer su kosovski Albanci odbili da prihvate tim ustavom izvršenu drastičnu redukciju, u kvalitativnom i kvantitativnom smislu, ustavnog položaja koji su uživali od 1968. do 1990. godine, a koji su bili daleko iznad i izvan pomenutog uporednog proseka (Petrov & Simović, 2018, pp. 3-4, 7). Zbog toga odredbe Ustava Srbije iz 1990. godine nisu nikada primenjene u odnosu na KiM i zbog toga se u ovom tekstu ne smatra relevantnim razmatranje rešenja koja ni tada nisu bila realna i relevantna.

U sledećem periodu, između 1999. i 2008. godine, realnost za status KiM u Srbiji izgubila su čak i rešenja na višem kvalitativnom nivou teritorijalne decentralizacije kao što su veoma slabe federacije, Belgija posle VI ustavne revizije (Stanković, 2014) ili kao

što je asimetrični status Katalonije u Španiji posle 2006. godine (Casstella Andreu, 2008, pp 89-127), zbog toga što je, iako pod protektoratom organizacije Ujedinjenih nacija, KiM u tom periodu postepeno, ali u značajnoj meri dobijao brojna faktička obeležja države, kako u vezi sa institucijama, tako i u vezi sa nadležnostima, iz kojih se Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK), sa pozivom na izričito utvrđenu odredbu Rezolucije 1244, postupno povlačila u korist Kosova.

U periodu posle 2008. godine, posle proglašenja nezavisnosti KiM i široke međunarodne podrške tome, po mom mišljenju, među uporednim rešenjima danas su za status KiM realno relevantna samo rešenja primenjena za Severnu Irsku, Hongkong i Makao, ali se pre toga moraju objasniti i tzv. rešenja na Kipru i između dve Nemačke, zato što su često pominjana u javnosti i o njima postoje značajne zablude.

2. Kipar i „zamrznuti konflikt“

U srpskoj javnosti najčešće je navođen stav da u sadašnje vreme ne treba pokušavati da se nađe rešenje statusa KiM, jer su okolnosti takve da se ne može postići željeni cilj – da KiM bude suštinska autonomija u sastavu Srbije. Zato treba, pozivajući se i zasnivajući se na Rezoluciji 1244, održavati sadašnje stanje, dok se okolnosti ne promene u korist tog cilja (Samardžić 2018, pp. 185-192). Podupirući takav stav, mnogo puta je navedeno i da takva situacija postoji na Kipru, gde je od 1972. godine stanje zamrznutog konflikta.

U vezi s ovim rešenjem postoji više zabluda. Prva, u Rezoluciji 1244 i njenim aneksima upotrebljava se ne samo termin „suštinska autonomija“ za budući status KiM već i više drugih: suštinska autonomija i samouprava (t. 11 Rezolucije), suštinska samouprava (aneksi I i II Rezolucije), demokratska samouprava (sporazum iz Rambujea, na koji se Rezolucija 1244 tri puta izričito poziva), ali i drugi. Ni na jednom mestu u tim dokumentima nije precizirano šta se tačno pod tim terminima podrazumeva. Pogrešno bi bilo misliti da se pod tim terminima podrazumeva samo neka visoko decentralizovana autonomna teritorijalno-politička jedinica unutar jedne proste države, kao što su to pokrajine za vreme Jugoslavije ili već navođene autonomije od Grenlanda do Južnog Tirola. Naime, to je zablude nastala na osnovu klasičnog evropskog i naučnog pojma autonomije. Na takvom istom stavu zasnovan je i Ustav Srbije iz 2006. godine.

Međutim, takvo poimanje je posle devedesetih godina prevaziđeno i u evropskoj i u anglosaksonskoj nauci i praksi. Takođe, previdelo se da su navedene termine koristili ljudi i institucije koji pripadaju angloameričkoj nauci i praksi, u kojoj nema ni tako precizne terminologije, ni čistih kategorija i klasifikacija, zbog čega oni lako, brzo i suštinski menjaju ranije utvrđena značenja. Tako su nastale pragmatične i nekonvencionalne dezintegracije u Belgiji (Stanković, 2014), Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Severne Irske (Marković, 2015. pp. 446-451) i Španiji ili teorijski netipične integracije kao Bosna i Hercegovina, Severna Irsko sa Ujedinjenim Kraljevstvom i Hongkong i Makao sa Kinom.

Druga zablude je u vezi sa stvarnim statusom Kipra i Severnog Kipra. Tako se pozivom na kvalifikaciju slučaja Kipra kao zamrznutog konflikta predlaže da i u Srbiji ostane zamrznut konflikt. Pri tome se čine greške. Iako nije stručan termin, pa nema

nesporno značenje, ipak treba uzeti da se ta sintagma, upotrebljena i za slučaj Kipra, odnosi na „ratne sukobe koji nisu okončani mirovnim sporazumom i u kojima su strane zamrzle svoje stavove i stanje odnosa“ (*The Economist*, 2008, *The Guardian*, 2015).

Međutim, sukob Albanaca na KiM i Srbije je okončan tzv. Kumanovskim sporazumom (Vojnotehnički sporazum, 1999), ali kosovski Albanci ne samo da svoje stavove i status nisu zamrzli već su ih za ovih dvadeset godina značajno promenili u svoju korist i na štetu Srbije i to postupno neprekidno nastavljaju. Dakle, zamrzavanja konflikta nije bilo u Srbiji jer je zaključen formalni sporazum o okončanju sukoba. Međutim, u Srbiji nije bio ni zamrznuti status kosovskih Albanaca. Dakle, na Kipru je zaista zamrznut konflikt, jer do sada nije bilo mirovnog sporazuma, ali ni tamo nije bio zamrznut status Republike Kipar, već za Severni Kipar. Naime, Republika Kipar je svoj status drastično promenila – prijemom u EU bez teritorije Republike Severni Kipar. Status Severnog Kipra je stvarno ostao zamrznut svih ovih godina, kao faktičke, nepriznate države (priznata je samo od Turske). Posebno treba imati u vidu da je od 1972. godine Savet bezbednosti OUN doneo čak 57 rezolucija po glavi VII protiv Severnog Kipra, a da se još uvek ništa nije promenilo. Mislim da je nesporno da nema osnova za bilo kakvu analogiju ni sa slučajem Kipra ni sa tzv. zamrznutim konfliktom koja bi pružala realnu perspektivu Srbiji.

3. Sporazum dve Nemačke

Često pominjano, a već primenjeno rešenje je tzv. Sporazum dve Nemačke iz 1972. godine (*Ugovor o osnovama odnosa između Savezne Republike Nemačke i Nemačke Demokratske Republike*, 1972).

Već na prvi pogled u pitanju je odsustvo svake sličnosti između odnosa dve Nemačke i odnosa Srbije i Kosova. Dve Nemačke nisu nastale iz unutrašnje pobune i secesije, već spoljnom silom i odlukom, u obe Nemačke živi isti narod i u trenutku sporazuma obe Nemačke bile su istog međunarodnog statusa. Toliko bi bilo dovoljno da se taj predlog odmah ukloni kao nerealan i nerazuman da nije interesa EU, a posebno Nemačke, da se status Kosova tako reši.

Važno je ukazati da je u tekstu ovog međunarodnog ugovora u čl. 10 utvrđeno da „podleže ratifikaciji“, ali i da nije izričito navedeno da se dve Nemačke međusobno „priznaju kao države“, već da „poštuju međusobne granice i interese, da je svaka suverena na svojoj teritoriji, da uvažavaju međusobnu nezavisnost i da će razmeniti stalne predstavničke misije“ (čl. 3, 6 i 8 Ugovora). Jednako je važno uočiti i da je cilj zaključivanja ovog ugovora „razvijanje normalnih dobrosusedskih odnosa na osnovu ravnopravnosti“ (čl. 1 Ugovora).

Od kada je nemački učesnik u UNMIK pregovorima 2007. to javno predložio (Isinger), mnogo puta je ponovljeno u stranoj, ali i posebno u domaćoj javnosti.

Jednostavno je zaključiti da bi ovo rešenje u stvari bilo samo u interesu kosovskih Albanaca. Dakle, ovim rešenjem Srbija ne bi izričito priznala državu Kosovo. Ostavljajući za druge raspravu o tzv. *de facto* priznanju, ovde nije bitno priznanje, nego činjenica da Srbi i Srbija ne dobiju ništa, a da omoguće nastanak *de iure* države Kosovo.

Koliko je zalaganje za ovo rešenje utemeljen stav u Evropskoj uniji najbolje se vidi po tome što se u poslednje dve godine taj stav jače i više zastupa u svojoj skrivenoj formi, kao zahtev da se briselski pregovori, koji inače nisu namenjeni konačnom rešenju statusa Kosova, okončaju „pravno obavezujućim sporazumom o normalizaciji odnosa“, što je u stvari, naveli smo, tekst čl. 1 navedenog ugovora dve Nemačke.

U vezi s ovim sporazumom valja uočiti da je njegov deo i zvanična izjava potpisnika iz SR Nemačke – jedne strane, da ona u okviru doprinosa miru u Evropi ovim sporazumom ne menja svoje nastojanje za ujedinjenjem svih Nemaca. Ako su to mogli da kažu u svom Osnovnom zakonu još 1949. godine (čl. 146) i ako je baš razdvajanje na dve Nemačke bilo sankcija za izazivanje svetskog rata, onda nije čudno da su to ponovili 1972. godine.

4. Sporazum o Hongkongu i Makau

Takozvani Sporazum o Hongkongu iz 1984. godine (Joint Declaration of the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the People's Republic of China on the Question of Hong Kong) jeste akt kojim su NR Kina i Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske uredili svoje odnose povodom Hongkonga. Sporazum je nastao posle dugih pregovora i postupno je primenjivan u procesu koji je trajao do 1997. godine.

Rešenja iz ovog sporazuma nisu ni šire poznata, a ni često navođena kao model za rešenje statusa KiM, iako njegova sadržina to svakako zaslužuje. Zanimljivo je da je to rešenje bilo 2008. godine deo ponude šefa UNMIK-a Lamberta Zanijerija (Lamberto Zanieri) za položaj Severnog dela Kosova (Security Council Reports on Kosovo, 2008). Neobično je da zajedno s ovim sporazumom do sada nije ukazivano i na rešenje statusa Makaoa iz 1993. godine, koje je takođe kao proces trajalo do 1999. i koje se malo razlikuje po svojoj suštini.

Ostavićemo po strani nespornu činjenicu da se okolnosti u ovom pogledu u Srbiji i Kini potpuno razlikuju, ali ćemo razmotriti logiku i principe koji su tamo primenjeni jer oni imaju vrednosne postavke od značaja ne samo za Srbiju nego i za savremenu ustavnopravnu teoriju i praksu.

Dakle Hongkong i Makao, kao dve kolonije (britanska i portugalska), u procesu dugom trinaest, odnosno šest godina, postali su formalno sastavni deo Kine, ali pedeset godina zadržavaju takav stepen samostalnosti u odnosu na centralne organe Kine da se on klasičnim rečnikom može nazvati: konfederalnim statusom, ali bez konfederalnih organa, kao što i Belgija ima federalne jedinice, a nema federalne organe. Drugačije rečeno, teritorijalno uređenje Kine odlikuje se asimetričnim državnim uređenjem, jer su ta dva dela ne samo potpuno nezavisna nego i potpuno različita od ostatka Kine. Naime, Hongkong i Makao, iako zvanično, eufemistički, nazvani „specijalni administrativni regioni“ u stvari su, prema prihvaćenom rešenju, sledećih pedeset godina entiteti kojima su samo u malom delu ograničene samostalnost i suverenost u oblastima vojske, odbrane i međunarodnih odnosa koje pripadaju centralnim organima Kine. Međutim, ova dva regiona imaju pojedina ovlašćenja u te dve oblasti. U svim ostalim političkim, ekonomskim, pravnim i društvenim

odnosima, to su nezavisni i samostalni entiteti, čak članovi brojnih međunarodnih organizacija, ali ne OUN i drugih najširih, i potpisnici brojnih i značajnih međunarodnih finansijskih, trgovinskih i kulturnih sporazuma.

U vezi s navedenim, zanimljivo je da se iz Izveštaja specijalnog izaslanika za KiM Martija Ahtisarija (Martti Oiva Kalevi Ahtisaar) Savetu bezbednosti može saznati da je srpska strana nudila kosovskim Albancima odloženu nezavisnost za dvadeset godina (Security Council Reports on Kosovo, March 2008).

5. Sporazum na Veliki petak

I ovaj sporazum je malo poznat široj javnosti, pomenut je samo nekoliko puta u akademskim raspravama, ali bez analize, iako zaslužuje adekvatnu pažnju.

Kolokvijalno poznat kao Sporazum na Veliki Petak ili Sporazum iz Belfasta iz 1998. godine u stvari je zajednički naziv za dva sporazuma – Višepartijski sporazum (Multi-Party Agreement) unutar Severne Irske i Britansko-irski sporazum (British–Irish Agreement) između dve države. Ti sporazumi su nastali u procesu rešavanja statusa Severne Irske koji je počeo 1990. godine. U vezi sa statusom Severne Irske u Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Severne Irske postojao je dugogodišnji i višestruki spori sukob između dveju država – Republike Irske i Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske – sukob katolika i protestanata i sukob Iraca i Engleza u Severnoj Irskoj. Zbog toga je reč o kompleksnom sporazumu koji je u procesu koji još uvek traje i koji sem osnovnih obuhvata i veliki broj sprovedenih sporazuma, kao i dva referendumu, u Republici Irskoj i u Severnoj Irskoj (Wolff, 2001. p. 18).

Prvi osnovni sporazum je sporazum svih relevantnih političkih partija u Severnoj Irskoj, a drugi je međunarodnopravni sporazum Republike Irske i Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske, kao država. Rešenja iz sporazuma su prihvaćena na referendumima u Severnoj Irskoj i u Republici Irskoj.

Po sporazumu između navedenih država, kratko govoreći, Severna Irska ostaje u sastavu Ujedinjenog Kraljevstva, ali dobija široku autonomiju, kao i pravo na brojne i različite institucionalne veze i odnose sa Republikom Irskom. Sporazumi obuhvataju četiri grupe odnosa: unutar Severne Irske između Iraca i Engleza, katolika i protestanata; unutar Ujedinjenog Kraljevstva između centra i Severne Irske; između Severne Irske i Republike Irske i odnose između Ujedinjenog Kraljevstva i Republike Irske. U okviru svake grupe odnosa dogovoreni su kako pravila odnosa tako i posebne institucije za sprovođenje koje je dogovoreno i traje kao proces još uvek, ne samo zato što je situacija složena i potiče iz prošlosti, nego zato što se javljaju nova važna pitanja, kao što je uticaj Bregzita na ove sporazume.

Ovaj sporazum je unutar Ujedinjenog Kraljevstva deo šireg i sistemskog procesa asimetričnog prenošenja brojnih i značajnih ovlašćenja centralnih organa na pojedine delove UK pod nazivom devolucija, čime se očigledno želi podvući da je to stvar odluke centralnih organa i da je podložna povraćaju, revokaciji. Ovaj proces se odvija za svaki deo UK odvojeno i različito, izuzev za Englesku za koju ostaju nadležni samo centralni organi

i zbog čega je ovaj model asimetričan. Na osnovu navedenih sporazuma Parlament UK je na Severnu Irsku preneo brojna i značajna zakonodavna, izvršna i sudska ovlašćenja, značajno povećavajući njenu samostalnost. Ova devolucija je postupan proces započet Aktom o Severnoj Irskoj koji je Ujedinjeno Kraljevstvo donelo 1998. godine, a posle toga je više puta dopunjavan i proširivan (Northern Ireland Act, 1998).

Osobenost ovog sporazuma je u tome što sadrži i zajedničku englesko-irsku konstataciju, koja je kasnije uneta i u Ustav Irske, da je težnja za ujedinjenjem Severne Irske i Republike Irske legitimna ukoliko se ostvari političkim i mirnim putem i voljom većine stanovništva u obe Irske.

Sporazum na Veliki Petak ima izuzetan precedentni značaj kao najuspešniji i najrazvijeniji primer upotrebe, u to doba novog, principa za rešavanje složenih, dubokih i teških društvenih sukoba, koji je nazvan *Parity of esteem* (Wolff, 2001). Ovaj princip je korišćen i pre slučaja Severne Irske (npr. u Bosni i Hercegovini), a posle toga i doskora na Filipinima, u Južnoj Africi, Sudanu, Kolumbiji i u drugim slučajevima (PA – X, 2015).

Pomenuti princip predstavlja i nastaje u delu socioloških teorija, koje proučavaju rešavanje društvenih sukoba u kojima se sukobljene društvene grupe primenom ovog principa dovode u situaciju da svoj odnos jakog i nepomirljivog potpunog sukoba pretvore u proces upravljanja većim brojem blažih sukoba i rasprava na osnovu uzajamno pravednog i pravičnog pristupa i uvažavanja. Ovaj princip je značajno promenio sveukupnu dotadašnju teoriju i praksu, u kojima su se bezuspešno pokušavala pronaći rešenja u jednom trenutku, tako što su se njegovom primenom ti sukobi pretvarali u proces upravljanja i kontrole većeg broja sukoba nižeg intenziteta (Oxford Reference, 2009).

6. Zaključak

Zaključak u radu ovakve prirode služi pokušaju potcrtavanja onih principa i tendencija koji su uočeni u predstavljenim rešenjima u drugim državama u kojima su postojala slična otvorena teritorijalno-politička pitanja. Dakle, van spora je da se ne može zalagati za preslikavanje, odnosno direktno preuzimanje nijednog rešenja iz drugih država jer su okolnosti uvek toliko različite da to nije produktivno i taj stav je mnogo puta potvrdila dosadašnja uporedna ustavna istorija i praksa. Suprotno tome, usvajanje principa i logika rešenja iz drugih država na dovoljno slične slučajeve je često, očigledno i plodotvorno (pravni transplant). Ova pozitivna ocena ne zavisi samo od sposobnosti da se pronađu ti dovoljno slični slučajevi, odnosno da se isključi voluntarizam i subjektivizam, već i od sposobnosti da se zadrži isključivo realna procena.

Zbog toga su ovde razmotreni samo slučajevi u kojima rešenje nije bilo unutrašnje pravno pitanje, odnosno pitanje koje može da reši i rešava jedna država sama i za sebe i samo svojom voljom, već je rešenje pronađeno u međudržavnim pregovorima, saglasnošću i sporazumom. Zbog toga smo analizirali slučajeve Kipra, Hongkonga, Makaoa i Severne Irske. Ta sličnost se čini nespornom sa slučajem statusa KiM posle 1999. godine.

Razmatranje slučaja Kipra je učinjeno sam zbog široko raširene dvostruke zablude o njegovoj sličnosti sa statusom KiM. Prva zabluda je da je taj slučaj zamrznuti konflikt u

smislu zamrznutog stanja, statusa. To očigledno nije tačno jer je Republika Kipar svoj status značajno promenila sebi u korist za vreme „zamrznutog konflikta“. Status je ostao zaista zamrznut za Republiku Severni Kipar kao deo koji je strana država silom zauzela i faktički ga drži od 1972. godine i koju priznaje samo jedna država u svetu – Turska, sa kojom i jedino ima odnose i veze. Ne verujem da bi se neko u Srbiji zalagao za ovakvo stvarno stanje. Dakle, druga zabluda je ko je ko u našem slučaju, jer Republika Srbija nije miljenik međunarodne zajednice kao što je to Republika Kipar kojoj jednoglasno cela međunarodna zajednica traži da se vrati zauzeti severni deo (56 rezolucija SB protiv Turske !!!).

Slučaj tzv. Sporazuma dve Nemačke razmatran je samo zbog velikog otvorenog ili skrivenog pritiska da Srbija bez ikakvih javnih i jasnih protivustupaka prećutno pravno prizna nastanak države Kosovo, u formi sporazuma o sveobuhvatnoj normalizaciji **sadašnjih** odnosa i stanja. Dve Nemačke su svojevremeno imale podjednak interes da međusobnim priznanjem postanu članice OUN.

Upotrebljivost i značaj drugih ovde analiziranih rešenja radi pronalaženja onog što može biti model za status KiM zasnivaju se na sličnosti u dubini i jačini razlika i podela i na oštini sukoba, kao i na nepomirljivosti između delova društva u Severnoj Irskoj, Hongkongu i Makau i na KiM. Kako su u navedenim inostranim slučajevima korišćena nekonvencionalna i netradicionalna ustavnopravna rešenja, upravo tu činjenicu treba istaći kao prvo korisno iskustvo. To znači da rešenja treba tražiti van krutih razlikovanja i razdvajanja između binarnih isključivosti kao što su suverenost–nesuverenost, složena država – savez država, stanje–proces, konačno–privremeno.

Tako su Hongkong i Makao formalno, sporazumom postali unutrašnji sastavni delovi Kine kao unitarne države i time izgubili raniji suverenitet, ali je dejstvo toga odloženo za pedeset godina, za koje vreme će i dalje biti *de facto* samostalne – suverene. Slično je i sa Severnom Irskom, koja je ostala u sastavu UK Velike Britanije i Severne Irske, ali sa izuzetno širokom samostalnošću i vezama sa Republikom Irskom, uz obostrano priznavanje legitimnosti zahteva za ujedinjenjem dve Irske mirnim i demokratskom putem.

Sva ta rešenja su postignuta dugotrajnim i pažljivim pregovaranjem uz međusobno poštovanje i želju za kompromisom, koji je po definiciji obostrano odustajanje od dela sopstvenih zahteva. Posebno je važno uočiti i da postignuti sporazumi nisu bili stanje, već početak neprekidnog procesa prilagođavanja i rešavanja novih situacija na istim principima.

Na osnovu svega iznetog, čini se nespornim da su otvorenost i pregovaranje u „dobraj veri“, kao i fleksibilnost sa postupnošću takođe nezaobilazne pouke iz primera u kojima je postignut obostrano pozitivan rezultat.

Literatura

- Castellà Andreu, J.M. 2008. Spanish autonomic state reform. Spanish Autonomic State Reform: Catalonia's 2006 new Statute of Autonomy. *Journal on Law and Political Science*, Senshu University, 102, pp. 89-128.
- Marković, R. 2006. *Ustavno pravo i političke institucije*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.

- Marković, R. 2015. *Ustavno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Oxford Reference, 2009. *A dictionary of Education*, Wallace, S. (ed.). Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1093/acref/9780199212064.001.0001.
- Petrov, V. & Simović, D. 2018. *Ustavno pravo*. Beograd: Službeni glasnik.
- Samardžić, S. 2018. *Tragedija Kosova i Metohije*. Beograd: Catena mundi.
- Stanković, M. 2014. Šesta državna revizija u Belgiji. *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu*, 62(2), pp. 115-132.
- Wolff, S., 2001. Introduction: From Sunningdale to Belfast, 1973–98. In: Neuheiser, J. & Wolff, S. (eds.). *Peace at Last? The impact of the Good Friday Agreement on Northern Ireland*. New York: Berghahn Books, pp. 1-24.

Internet izvori

- PA-X 2015. *Peace Agreement Access Tool*. Edinburgh, University of Edinburgh-Global Justice Academy. Dostupno na: <https://www.politicalsettlements.org/presentations/pa-x-peace-agreement-access-tool/> (16.5.2019).
- The Economist*, Frozen conflicts- European unfinished business, 19 th Novembar, 2008. Dostupno na: <https://www.economist.com/news/2008/11/19/frozen-conflicts> (15. 5. 2019).
- The Guardian*, The frozen conflicts of the post-soviet world. 24th August, 2015. <https://www.theguardian.com/uk-news> (16.5.2019).

Pravni izvori

- Dokumenti UN, sporazumi i izveštaji o Kosovu*
- Rezolucija 1244. UN Security Council resolution 1244 (1999) on the situation relating Kosovo [Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija (S/Res/1244 (1999) od 10. juna 1999)]. Dostupno na: <https://www.un.org/Docs/scres/1999/sc99.htm> (15.5.2019).
- Security Council Report on Kosovo, 2008. Dostupno na: <https://www.securitycouncilreport.org/kosovo/> (16.5.2019).
- Sporazum iz Rambujea, 1999. Privremeni sporazum o miru i samoupravi na Kosovu. (S/1999/648, Rambouillet, 18.3.1999.) [Rambouillet Accords: Interim Agreement for Peace and Self-Government in Kosovo]. Dostupan faksimil na: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/990123_RambouilletAccord.pdf (16.5.2019).
- Vojnotehnički sporazum 1999. Vojnotehnički sporazum između Međunarodnih bezbednosnih snaga (KFOR) i vlada Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije (Kumanovo, 9. jun 1999. godine). Dostupno na sajtu Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije: <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/kim/dokumenti/57-kumanovski-sporazum> (15.5.2019).
- Ustavi Republike Srbije*
- Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 1/1990.
- Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/2006.

Ostali izvori

- Northern Ireland Act, 1998. Dostupno na: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/47/contents> (16.5.2019).
- Northern Ireland Peace Agreement (The Good Friday Agreement), 1998. Dostupno na: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/IE%20GB_980410_Northern%20Ireland%20Agreement.pdf (15.5.2019).
- Osnovni zakon SR Nemačke, 1949. [Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, von 23.05.1949]. Dostupno na: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf> (16.5.2019).
- Ugovor o osnovama odnosa između Savezne Republike Nemačke i Nemačke Demokratske Republike, 1972. [Vertrag über die Grundlagen der Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Deutschen Demokratischen Republik – Grundlagenvertrag, vom 21. Dezember 1972]. Dostupno na: <http://www.documentarchiv.de/brd/grundlvertr.html>, na engleskom objavljeno u: *The Bulletin*, 1972, vol. 20, n. 38 - published by the Press and Information Office of the Federal Government (Bundespresseamt), dostupno na: http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/print_document.cfm?document_id=172 (16.5.2019).
- Sporazum o Hongkongu, 2007. [Joint Declaration of the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the People's Republic of China on the Question of Hong Kong with annexes, from June 14, 2007]. Dostupno na: http://www.gov.cn/english/2007-06/14/content_649468.htm (16.5.2019).

Vladan M. Kutlešić, PhD

Full Professor, Business and Law School Union Nikola Tesla University, Belgrade
e-mail: kutlesicvladan@gmail.com

ON CERTAIN MODELS FOR THE RESOLUTION OF THE STATUS OF KOSOVO AND METOHIJA

Summary

The paper contains an analysis of certain hereto presented proposals for the resolution of the status of Kosovo and Metohija (KiM). Among these numerous proposals, a certain number of these are based on existing solutions in other countries, so that they are used as a model for the status of KiM. The analysis separates existing solutions into groups, i.e. a group of solutions which do not contain a sufficiently high degrees of modern autonomy applicable to a territorial-political unit, a group of solutions connected with widely spread confusions and misconceptions regarding their essence and a group containing three solutions which, in the author's opinion, have the capacity to be utilized in the form of experience and model – Northern Ireland, Hong Kong and Macao. Although these three solutions are not comparatively speaking a novelty, they are known

to the general (especially layman's) public, and their value is exceptionally high, not only due to a potentially positive influence on the resolution of the status of KiM, but also for constitutional law theory, since they diverged from its classical and conventional tenets, which are based on exclusion and a clear differentiation of categories.

Keywords: Kosovo and Metohija, status, reality, model, process.

Primljeno: 7.5.2019.

Prihvaćeno: 10.7.2019.